

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності_8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

за темою:

«Місцеві бюджети в умовах децентралізації»

Виконавець:

студент ЦЗФН

Жученко Олег Дем'янович
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний розвиток місцевих бюджетів в Україні здійснюється відповідно до концепції бюджетної децентралізації, яка передбачає укріплення фінансової бази місцевого самоврядування для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій та підвищення задоволеності населення послугами, які надаються за рахунок бюджетних коштів.

Фінансова централізація, яка була покладена в основу бюджетного устрою України мала досить негативні наслідки, які виявилися у демотивації діяльності органів місцевого самоврядування щодо посилення їхньої спроможності управляти власними фінансовими ресурсами. Це призвело до стагнації розвитку територій, зниження ролі інституту місцевого самоврядування у суспільстві, корупції та інших несприятливих для регіональної економіки наслідків. Тому реформування системи управління місцевими бюджетами шляхом впровадження децентралізації влади стало поштовхом для створення нових умов щодо формування, розподілу і використання бюджетних ресурсів на місцях.

Обмежені фінансові можливості місцевих структур у наданні бюджетних послуг певним цільовим групам населення, зокрема забезпечення соціально-культурної сфери, підтримку економіки регіонів, унеможливають дієвий вплив місцевого самоврядування на вирішення питань територіального стратегічного розвитку, а відтак необхідно впроваджувати нові методи та інструменти щодо бюджетного регулювання, пошуку резервів доходів та оптимізації видатків місцевих бюджетів. Саме цей контекст вкладається в актуальність обраної теми.

Мета дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних основ місцевих бюджетів та розробка пропозицій щодо вдосконалення їх управління у контексті децентралізації.

Завдання дослідження:

- дослідити концепт «децентралізація» у дискурсі різних наукових підходів;
- здійснити аналітичний огляд наукового доробку щодо сутності місцевих бюджетів;
- визначити роль місцевих бюджетів в системі бюджетного регулювання;
- проаналізувати доходи місцевих бюджетів;
- виявити проблематику та проаналізувати тенденції видатків місцевих бюджетів;
- здійснити діагностику стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів;
- визначити шляхи адаптації європейського досвіду реформ бюджетної децентралізації до сучасного українського контексту;
- розробити напрями підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів у контексті розвитку співробітництва територіальних громад.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування доходів та здійснення видатків місцевих бюджетів.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання місцевих бюджетів.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалися теоретичні методи наукового пізнання, а саме: діалектика, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція. Емпіричні методи було узято за основу у ході дослідження практики та прагматики розвитку місцевих бюджетів, до яких належать такі, як спостереження, аналіз динаміка часових рядів, порівняння, графічного відображення кількісних величин. Методи логіки, узагальнення та деталізації використовувалися при розробці пропозицій щодо вдосконалення місцевих бюджетів.

Інформаційна база. Інформаційну базу дослідження формують доробки вітчизняних та зарубіжних авторів в галузі фінансів, зокрема підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні наукові видання; законодавчі та нормативні акти, якими є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України; звіти Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (93 найменування). Обсяг основного змісту роботи складає 91 сторінок, містить 18 рисунків та 6 таблиць.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Оцінка фінансового стану місцевих бюджетів // Матеріали міжнародної-науково практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених «Реформування фінансово-економічної системи в контексті міжнародного співробітництва» 26 жовтня 2019 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи місцевих бюджетів**» розглянуто: концепт «децентралізація» у дискурсі різних наукових підходів; науковий доробок щодо сутності місцевих бюджетів; роль місцевих бюджетів в системі бюджетного регулювання.

У другому розділі «**Діагностика стану місцевих бюджетів в Україні**» проаналізовано доходи місцевих бюджетів; проблеми і тенденції видатків місцевих бюджетів; фінансову самодостатність місцевих бюджетів.

У третьому розділі «**Шляхи вдосконалення бюджетної децентралізації**»

запропоновано:

- запровадити механізм проектного управління в систему програмно-цільового бюджетування для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами;

- розвивати методи співробітництва для забезпечення виконання інвестиційних програм/проектів шляхом залучення до їх реалізації як територіальних громад, так і органів місцевого самоврядування вищих рівнів;

- забезпечити у правовому полі розмежування повноважень між рівнями бюджетної системи з метою збалансування дохідної спроможності місцевих бюджетів і компетенціями, що закріплені за місцевим самоврядуванням;

- розробити заходи щодо сприяння державно-приватного партнерства для фінансування пріоритетних галузей економіки відповідного територіального утворення з метою збільшення обсягу інвестицій з альтернативних джерел;

- сприяти впровадженню методу краудфандингу для фінансування соціальних проектів територіальних громад з метою формування додаткових фінансових потоків шляхом залучення населення відповідної території до реалізації соціальних проблем;

- популяризувати та стимулювати розвиток ринку муніципальних цінних паперів з метою залучення додаткових джерел для фінансування інфраструктурних проектів;

- розробити заходи щодо зменшення самоврядних повноважень на обласному і районному рівнях з метою посилення інституційних засад децентралізації з огляду посилення самостійності органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем своєї територіальної громади.

ВИСНОВКИ

Результатом дипломної роботи є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в обґрунтуванні теоретичних засад розвитку місцевих бюджетів в економічній системі, аналізі практики та проблематики місцевих бюджетів в економічній системі України, а також визначенні шляхів вдосконалення управління місцевими бюджетами в контексті стабільного економічного розвитку. Це дозволило сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань дипломної роботи відповідно до поставленої мети:

1. Дослідження проблематики визначення дефініції «децентралізація» показало, що це поняття є досить гнучким з огляду на трактування різними фаховими дослідниками. Проте, у будь-якому разі, мова йде про розмежування повноважень між різними рівнями влади на користь територіальних органів з метою посилення їхньої самостійності щодо управління фінансовими і матеріальними ресурсами, які знаходяться в їхньому відданні.

2. Встановлено, що особливість місцевих бюджетів виявляється у тому, що вони: а) відображають певну, чітко обмежену, частину економічних відносин, які обмежуються локальною територією; б) забезпечують матеріально-фінансову основу органів місцевого самоврядування і знаходяться в їх віданні; в) усі їхні ланки органічно пов'язані не тільки між собою, а й з установами та підприємствами всіх форм власності, які функціонують на території регіону.

3. Визначено, що роль місцеві бюджетів виявляється через те, що вони є вагомим джерелом фінансування адміністративно-територіальних одиниць, основою місцевих фінансів. Структура і обсяг дохідної частини місцевих бюджетів залежить від економічного, природно-ресурсного потенціалу територій і рівня розвитку системи міжбюджетних відносин. З місцевих бюджетів фінансуються не тільки власні повноваження органів місцевого самоврядування, а й частина делегованих державою повноважень.

4. Встановлено, що місцеві бюджети мають досить низький рівень власних доходів, хоча спостерігається тенденція їх нарощення; є фінансово залежними від дотацій, що надходять з державного бюджету; основну частку складають закріплені доходи. Як позитивну тенденцію можна відмітити нарощення обсягів місцевих податків і зборів, посилення їх впливовості на формування дохідної бази місцевих бюджетів.

5. Виявлено, що видатки місцевих бюджетів в основній своїй частці спрямовуються на реалізацію соціальних проблем. Спостерігається асиметричність розподілу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Найвищими обсягами видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення характеризуються регіони з низьким рівнем соціально-економічного розвитку, і навпаки. З однієї сторони піклування про малозабезпечене населення – позитивний аспект, з іншої – це спричиняє надмірне навантаження на місцеві бюджети та обмежує можливості проведення капітальних видатків. Відтак, це ще одна причина зростання рівня диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Соціальна спрямованість видатків місцевих бюджетів визначає його поточний характер. Фінансові ресурси бюджету розвитку в основному спрямовуються на капітальні видатки, і в менших обсягах – на захист навколишнього природного середовища та запобігання наслідкам природних явищ. На інвестиції в соціально-економічний розвиток територіальних громад спрямовується близько 1% видатків розвитку.

6. Аналіз фінансової стійкості за територіями Одеської області показав, що території, які мають високий економічний потенціал є більш фінансово стійкими. Виявлено, що за усіма регіонами Одеської області спостерігається досить високий рівень показника бюджетної забезпеченості населення. Проте основна більшість бюджетів Одеської області знаходиться у кризовому стані за коефіцієнтом фінансової самостійності. За коефіцієнтом стабільності дохідної частини до бюджетів високим коефіцієнтом можна віднести такі бюджети, як бюджет м. Южний – 3,376, Лиманський – 0,9825, м. Ізмаїл 0,9012, Подільський – 0,8 До помірних відносяться бюджети Окнянського – 0,6 ; Біляївського – 0,5; районів. Усі інші бюджети мають досить низький рівень податкової самостійності. Їх можна віднести до нестійкого типу з градацією від 0,5 до 0,2.

7. На основі аналізу зарубіжного досвіду визначено основні напрями реалізації реформи децентралізації в Україні:

- вдосконалити систему розмежування повноважень, прав та обов’язків різних рівнів влади відповідно з метою досягнення балансу владних інтересів і інтересів громади;
- розробити нові вектори регіональної політики для забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку;
- забезпечити реалізацію принципу субсидіарності як способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

АНОТАЦІЯ

Жученко О. Д. «Місцеві бюджети в умовах децентралізації»

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра, 8.07072 «Фінанси, банківська справа, страхування» Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2019 рік.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об’єктом дослідження є процес функціонування місцевих бюджетів.

У роботі розглядаються теоретичні засади місцевих бюджетів. Досліджується практика та проблематика місцевих бюджетів в Україні. Пропонуються заходи щодо вдосконалення бюджетної децентралізації.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів; бюджетне регулювання.

ANNOTATION

Zhuchenko O. " Local budgets in in a context of decentralization "

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty, 8.07072 «Finance, Banking and Insurance» Odessa National University of Economics, Odessa, 2019.

Qualifying work consists of three sections. The object of study is the process of formulating local budgets and their development.

The work contains theoretical principles of functioning local budgets. The practice and problems of local budgets in Ukraine were analyzed. Measures to improve budget decentralization were proposed.

Keywords: revenues of local budgets, expenditures of local budgets; budgetary regulation.